

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

Південно-українське відділення соціологічної асоціації України, м.Одеса

М А Т Е Р І А Л И

VIII Всеукраїнської наукової інтернет-конференції

“ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ”

(Одеса, 24-25 квітня 2020 року)

Одеса -2020

УДК: 37+316.61

О72 Освіта та соціалізація особистості // Матеріали VII Всеукраїнської інтернет-конференції (Одеса, 24-25 квітня 2020 р.) 56 с.

Рецензенти:

Плавич В.П. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри загально правових дисциплін і міжнародного права одеського національного університету імені І.І.Мечнікова

Халапсис О.В. - доктор філософських наук, професор кафедри філософії та політології Національної металургійної академії України

Збірник матеріалів VIII Всеукраїнської інтернет-конференції «Освіта та соціалізація особистості» вміщує матеріали, які досліджують освіту XXI століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 10 від 28 травня 2020 року)

мысль и культуру. Фонд «Лютеранское наследие» World Wide Printing, 2002. 240 с.

Маді Галина Іванівна - здобувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Університету Ушинського

ЕКОНОМІЧНА МАРГІНАЛЬНІСТЬ В СОЦІАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

(в контексті інформаційної детермінації суспільного розвитку)

Основні тенденції, що спостерігаються в соціальному просторі сучасного українського суспільства, не можна розглядати у відриві від глобальних тенденцій, які притаманні сучасному етапу цивілізаційного розвитку. Йдеться в першу чергу про такі глобальні процеси, як глобалізація світової спільноти, інформатизація, віртуалізація, технізація та інші процеси, які мають неабиякий вплив на розвиток суспільства у глобальному масштабі: «Світова спільнота сьогодні перетворюється в єдину глобальну систему, бо всі держави виявилися в ситуації взаємозалежності; тому становище і доля будь-якого конкретного суспільства багато в чому залежить від його місця у світовій системі» [1, ст. 17]. Унікальність нинішнього періоду трансформації полягає в тому, що сучасне соціокультурне середовище має високий ступінь динаміки.

Соціальний простір інформаційного суспільства виражає об'єктивну тенденцію нового типу соціальної структури, що пов'язаний із появою нових потреб, формуванням певного світогляду, нового способу життя тощо. Основні критерії соціальної диференціації ґрунтуються, насамперед, на активному використанні інтелектуального потенціалу, залучення інформаційних технологій до різних галузей суспільного виробництва та високому рівні впровадження інформаційних послуг.

Коли ми говоримо про соціальний простір інформаційного суспільства, ми акцентуємо увагу на домінуючу роль інформації і її впливу на соціальну структуру, на процес соціальної взаємодії. Інформаційний простір, як і соціальний, неоднорідний за своїм змістом. Можливість доступу до тих чи інших комунікаційних каналів та інформаційних ресурсів відіграє певну роль у формуванні стратифікаційних вертикалей соціального простору, підкреслюючи конфігуруючу роль інформаційних полів відносно до соціальних структур.

Для вивчення економічних процесів і, відповідно, тих факторів, які впливають на економічну маргінальність у соціальному просторі інформаційного суспільства, важливо розуміти роль інформаційного ресурсу і ступінь його впливу на економіку держави.

Для економіки інформаційного суспільства характерні стрімке зростання обсягу інформації, знань, інформаційних послуг, їх високий ступінь впливу на всі економічні процеси і життєдіяльність людей у цілому: «З розвитком інформаційних технологій пов'язане виникнення і розвиток нових ринкових інструментів: електронних комунікацій, засобів обліку та обігу. В даний час широке використання в економіці отримали технології, основані на використанні сервісів мережі Інтернет. До них відносяться: інтернет-торгівля, інтернет-реклама, банкінг-технології, інтернет-інвестування, порталні рішення у сфері державних фінансів» [2, ст. 73].

Дослідження економічної маргінальності як надзвичайно суперечливого соціального явища за умов становлення інформаційного суспільства набуває особливої актуальності, адже маргінальними сьогодні є не тільки окремі особистості, а й соціальні групи. Економічна маргінальність сучасного українського суспільства має двоїсту природу, що зумовлюється, з одного боку, його перехідним становищем до демократичного суспільно-політичного устрою, з іншого – перебуванням на периферії світових модернізаційних процесів.

Трансформація українського суспільства серйозно позначилася на його політичній і соціальній структурі. Змінилися відносини власності і влади, механізм стратифікації, відбувається інтенсивна зміна еліт. Україна знаходиться у стадії переходу від державної

адміністративно-розподільчої до ринкової економіки. У суспільстві, де відбуваються трансформаційні процеси, стратифікація і нерівність засновані, в тому числі, на протистоянні груп, що мають нерівний доступ до розподілу матеріальних благ, доступ до інформації та конфлікт їх інтересів: «Модифікація характеру взаємодії між традиційними класами індустріального суспільства і новими соціальними групами, породженими інформаційною революцією, стала привертати увагу дослідників за мірою формування уявлень про постіндустріальний зміст порядку, що знаходиться у стадії становлення» [1, ст. 30].

Особливості економічної маргінальності в умовах становлення інформаційного суспільства проявляються, передусім у:

1) процесах подальшого соціального розшарування у зв'язку з появою класу кваліфікованих працівників, що продають не тільки свою робочу силу, а й доступ до знань та інформації;

2) високому рівні безробіття і/або низькому рівні прибутків тих соціальних груп, які не змогли пристосуватися до швидко мінливих умов ринку і підвищенням вимог до претендентів на заміщення вакантних посад. У результаті вони виявляються неконкурентоспроможними на ринку праці;

3) проблемах доступу до сучасних інфокомунікаційних технологій і адекватному використанні інформаційних ресурсів в наслідок ряду факторів (технічного, фінансового, нормативно-правового тощо);

4) низькій мобільності, що має довгостроковий характер, яка призводить до наростання соціальної ентропії;

5) нездатності значної частини населення адаптуватися до жорстких соціально-економічних умов перехідного періоду.

Аналіз особливостей економічної маргінальності в сучасному українському суспільстві передбачає вихід за межі суто економічних критеріїв, оскільки економічну маргінальність породжує також соціальна, політична і етнокультурна нерівність: «Найбільш очевидним проявом економічної нерівності є нерівність за прибутками, яка може спричинити (і зазвичай тягне) за собою нерівність доступу до основних соціальних благ (якісного медичного обслуговування, якісної освіти, комфортного життя), до ресурсів (фінансових, зокрема, кредитам, земельних тощо), до реалізації своїх основних прав у цілому (права на здоров'я, життя, безпеку). Але при цьому і сама нерівність за прибутками одночасно є наслідком інших видів і проявів нерівності» [3, ст. 5].

Специфіка маргіналізації українського суспільства проявляється в тому, що з'являються так звані нові маргінали, які мають високу освіту і кваліфікацію, розвинену систему потреб, великі соціальні очікування і політичну активність: «Порушення принципу рівності, різке соціальне розмежування, безробіття, інфляція, корупція, бідність – ці соціальні феномени є визначальними на сучасному етапі. Причому бідність стала в Україні хронічним і навіть масовим соціальним явищем» [4, ст. 93]. Основним критерієм соціальної маргінальності в умовах українського суспільства, що трансформується, є невизначеність соціального становища, неповна включеність або невключеність у соціальні структури або групи. У соціальній структурі сучасного українського суспільства з'являються нові групи економічних маргіналів, які відрізняються від маргінальних груп стійкого, стабільного суспільства [3, ст. 8].

Висновки.

В період переходу України до нових соціально-економічних відносин, без урахування проблеми економічної маргінальності та її особливостей у соціальному просторі інформаційного суспільства неможливо передбачити перспективи розвитку суспільства на цілому й економічної системи зокрема. З одного боку, маргінальність є проявом нестійкості суспільного життя, з іншого – саме на зламі соціальної і духовної структур виникають найбільш важливі процеси, контури майбутніх реалій. Визнаючи, що процес трансформації неможливий без появи маргінальних верств, необхідно відзначити, що сьогодні небезпечними стають масштаби і темпи економічної маргінальності в Україні.

Таким чином, у контексті техно-інформаційної детермінації розвитку цивілізації і становлення інформаційного суспільства в Україні можна констатувати посилення нерівності за економічними, політичними, освітніми, інформаційними та іншими критеріями.

Список використаних джерел

1. Иноземцев В. Л. Социальное неравенство как проблема становления постэкономического общества // Полис. — 1999. — №5. — С. 17-30. - Режим доступу: <https://www.civisbook.ru/files/File/Inozemzev-1999-5.pdf>
2. Куприянова Л., Ефимова О. Информационное общество: современный этап развития новой экономики // Экономика будущего. – №3. – 2014. – с. 72- 85.
3. Либанова Э. М. Неравенство в украинском обществе: истоки и современность [Электронный ресурс] / Э. М. Либанова // Экономика Украины. – 2014. - № 3. – С. 4-19. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ekukrr_2014_3_2
4. Сиренко В. К вопросу о причинах бедности в Украине / В. Сиренко // Актуальные проблемы современной Украины (правовой аспект). – Киев: Прогресс, 2017. – С. 93–121.

Міхальова Юлія Олександрівна – аспірантка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Університету Ушинського

Лісєнко Олена Василівна – доктор соціологічних наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Університету Ушинського

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

В процесі соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства здійснюються зміни у функціонуванні та розвитку культури особистості, в тому числі правової культури. Правова культура особистості – феномен, який досліджується багатьма науковими дисциплінами, але перш за все важливе філософське осмислення онтологічних характеристик правової культури особистості, які транслюється на спосіб життя людини, її цінності, наміри, дії.

Поняття особистості є органічним продуктом західної цивілізації та відмінно від понять самоті, індивіда та персони. Потрібно зазначити про те, що фундаментальною категорією особистості є винятковість, яка розуміється як соціальна реалізація унікальності. Крім цього потрібно виокремити винятковість від унікальності (від латинської *unicus* – одиничний, одиничний в своєму роді, незвичайний), яка використовується іноді як синоніми. Категорію унікальності співпадає по значенню з винятковістю якщо її розглядати як кінцевий стан, однак розглядаючи її як процес вона виявляється в становленні самосвідомості особи яка рухається в бік поступового виокремлення особи з первісної зв'язаності та цілісності колективу. При врахуванні процесу значення терміну «винятковість» не зводиться до значення терміну «унікальність» до особливості, специфіки або відмінності від інших. Винятковість може взагалі не усвідомлюватися особистістю, оскільки характеризує не тільки сприйняття самого себе та будь-чого по відношенню до себе. Винятковість означає не просто незамінність, однак певне покликання, долю. Таким чином винятковість - це унікальність, яка виражається зовні заради інших. Можливо говорити про те, що усвідомлення своєї унікальності логічно неминуче веде до винятковості - пошуку своєї функції та представленню щодо долі як місця в Світобудові. Саме особистість стоїть у витоків держави. Людина яка прийняла свою винятковість та яка пішла за нею, оскільки усвідомлювала та здійснювала свою діяльність як виконання вищої місії, як здійснення своєї унікальності. Винятковість, особистість та честь є синонімічними поняттями. В такому прояві особистість може бути присутньою в будь-якій культурі у будь-якого народу [1, с. 232-236].